

Sygn. akt I CSK 46/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSA Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
przeciwko BRE Bank S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 4 listopada 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 6 sierpnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 22.10.2009 roku oddalił powództwo Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej jako Prezes Urzędu) o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania przez stronę pozwaną BRE Bank S.A. w W. postanowienia wzorca zawartego w „Umowie kredytu w linii zabezpieczonego hipoteką posiadaczy Multikonta”, stosowanego w obrocie z konsumentami o następującej treści: Paragraf 9 ustęp 2 „Stopa procentowa kredytu może ulegać zmianom w okresie trwania umowy w przypadku zmiany co najmniej jednego z następujących parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego:

- a) oprocentowania lokat międzybankowych (WIBID/WIBOR)
- b) rentowności bonów skarbowych, obligacji Skarbu Państwa
- c) zmiany stop procentowych NBP

oraz w zakresie wynikającym ze zmian tych parametrów”.

Sąd Okręgowy ustalił, że strona pozwana, prowadząca działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług bankowych, istotnie posługuje się w obrocie z konsumentami wskazanym wyżej wzorcem umownym, zawierającym zakwestionowane postanowienie umowne, ale nie podzielił zarzutu powoda, że stanowi ono klauzulę abuzywną w świetle art.385¹ § 1 k.c.

W ocenie Sądu I instancji powyższe postanowienie dotyczy głównego świadczenia stron umowy kredytu oraz zostało sformułowane przez pozwaną w sposób jednoznaczny. Wskazane w klauzuli parametry finansowe rynku pieniężnego i kapitałowego są podawane do publicznej wiadomości oraz wyliczalne, co oznacza, że warunki zmiany oprocentowania kredytu są możliwe do wyliczenia i sprawdzenia przez konsumenta na podstawie dostępnych powszechnie danych.

Sąd Okręgowy podkreślił dalej, że pozwany Bank wskazał także we wzorcu, że ewentualna zmiana stopy procentowej kredytu będzie następować w zakresie

wynikającym ze zmiany tych parametrów, przy czym kwestia, czy Bank będzie i w jakim stopniu, faktycznie dokonywał zmiany oprocentowania kredytu, pozostaje poza zakresem kognicji Sądu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6.08.2010 roku oddalił apelację Prezesa Urzędu od powyższego wyroku, dzieląc w pełni zarówno ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną Sądu I instancji.

Uzupełniając wywody tego Sądu, podniósł, wskazując na art. 4 ustęp 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5.04.1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, że zakwestionowane postanowienie umowne zostało sformułowane prostym i zrozumiałym językiem oraz uwzględnia założenie, że zgodnie z przepisami prawa bankowego, to kredytodawca jednostronnie wypowiada dotychczasową stopę procentową kredytu, a więc jest zobowiązany i uprawniony do wcześniejszego analizowania parametrów rynku finansowego i pieniężnego przez pryzmat zmiany kosztu pozyskania pieniądza z rynku.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku, Prezes Urzędu zarzucając naruszenie przepisu art.385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że zakwestionowane przez powoda postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego, zostało sformułowane w sposób jednoznaczny, domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda jest uzasadniona, albowiem istotnie doszło w rozpatrywanej sprawie do naruszenia wskazanego wyżej przepisu.

Materialnoprawną podstawę abstrakcyjnej kontroli postanowienia bankowego wzorca umownego stanowi art. 385¹ § 1 k.c., zgodnie z którym postanowienie umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających głównie świadczenia stron,

w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Na gruncie tej regulacji, kontrola abstrakcyjna postanowienia wzorca umownego, a więc i przewidziana przepisami k.c. ochrona konsumenta, nie rozciąga się na postanowienia określające główne świadczenia stron, jeżeli zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny.

Art. 69 ustęp 1 ustawy z dnia 29.08.1997 roku – Prawo bankowe stanowi, że przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany (art. 69 ustęp 2 prawa bankowego).

Podzielić należy pogląd Sądu II instancji, że odsetki od udzielonego kredytu bankowego są elementem składowym świadczenia głównego stron umowy kredytu, stanowią bowiem, z jednej strony cenę płaconą przez kredytobiorcę za korzystanie z oddanych mu do dyspozycji środków finansowych banku, z drugiej zaś strony – wynagrodzenie pobierane przez bank za udostępnienie kredytobiorcy tych środków (por. E. Rutkowska, „Niedozwolone klauzule w bankowym obrocie konsumenckim”, Prawo Bankowe 2002, nr 7-8, strona 73).

Zgodnie z art. 76 punkt 1 ustawy z dnia 29.08.1997 roku – Prawo bankowe, zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym że w razie stosowania stopy zmiennej należy określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu.

Stopa procentowa to czynnik, który wraz z sumą kredytu kształtuje iloczyn należnej bankowi kwoty odsetek, w określonym umownie przedziale czasu.

Sposób określania przez bank warunków zmiany stopy procentowej kredytu podlega ocenie z punktu widzenia naruszenia interesów konsumenta i w tym zakresie banki powinny zachować szczególną staranność, w szczególności w odniesieniu do precyzyjnego, jednoznacznego i zrozumiałego dla konsumenta określenia tych warunków (por. wyrok SN z dnia 5.04.2002 roku, II CKN 933/99, Lex nr 54492, uchwała składu 7 Sędziów SN z dnia 6.03.1992 roku, III CZP 141/91, OSNC 1992/6/90).

Dokonując w czasie trwania umowy kredytowej zmiany stopy oprocentowania kredytu – podwyższając ją lub obniżając – bank określa wysokość tego świadczenia, dostosowując je do aktualnych warunków gospodarowania pieniędzem, warunków jego uzyskania i jego siły nabywczej.

Nie stanowi to więc dowolnej i uzależnionej wyłącznie od swobodnego uznania banku zmiany dotychczasowej wysokości tych odsetek, lecz ustalenie ich nowej wysokości na podstawie kryteriów wskazanych w umowie (wzorcu).

Klauzula zmiennego oprocentowania nie może mieć charakteru blankietowego, lecz powinna dokładnie wskazywać czynniki (okoliczności faktyczne) usprawiedliwiające zmianę oprocentowania oraz relację między zmianą tych czynników, a rozmiarem zmiany stopy oprocentowania kredytu, określając precyzyjnie wpływ zmiany wskazanych okoliczności na zmianę stopy procentowej, a więc kierunek, skalę, proporcję tych zmian.

Trudno zaaprobować wyrażony przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku pogląd, iż zakwestionowane postanowienie wzorca umownego zawarte w paragrafie 9 ustępu 2 „Umowy kredytu w linii zabezpieczonego hipoteką posiadaczy Multikonta” jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Jednoznaczny oznacza dopuszczający tylko jedną możliwą interpretację, niebudzący wątpliwości, dokładnie określony, wyraźny, oczywisty, niedwuznaczny. Tymczasem redakcja zaskarżonego postanowienia wzorca nie odpowiada tym kryteriom.

Po pierwsze, zbyt ogólnikowo wskazano czynniki (parametry), od których zmiany może zależeć zmiana stopy procentowej kredytu. Trafnie wskazuje skarżący w skardze kasacyjnej, że istnieje co najmniej kilka wskaźników

WIBID/WIBOR, a także kilka rodzajów stóp procentowych NBP (stopa referencyjna, lombardowa, depozytowa, redyskonta weksli), czego zakwestionowane postanowienie umowne nie uwzględnia.

Po drugie nie sposób uznać za jednoznaczne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., sformułowania „w zakresie wynikającym ze zmiany tych parametrów” ponieważ nie wskazuje ono w sposób nie budzący wątpliwości w odbiorze przeciętnego konsumenta skali czy proporcji, w jakiej może nastąpić ewentualna zmiana stopy procentowej kredytu w stosunku do zmiany wskazanych w tym postanowieniu parametrów.

W konsekwencji za trafny uznać należało sformułowany w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 zdanie 2 kodeksu cywilnego. W tym stanie rzeczy, podzielając argumentację skarżącego, na podstawie art. 398¹⁵ zdanie 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.